บทที่ 5

การอภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่สอดคล้องและเกื้อกูลต่อชีวิต พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนทำให้ผู้เรียนมีความรักความผูกพัน ความรู้สึกหวงแหนและภาคภูมิใจต่อท้องถิ่นของตน อันนำไปสู่ความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน แต่จากการศึกษาพบว่า การจัดการศึกษายังมีข้อบกพร่องในการดำเนินการ ขาดการบูรณาการที่สอดคล้องกับความแตกต่าง ความหลากหลายของท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโอกาสต่อไป

ในบทนี้จะกล่าวครอบคลุมสาระสำคัญของวัตถุประสงค์ สมมติฐาน กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่องสภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ ดังนี้

1.1 เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราชใน 5 ด้าน คือ

1.1.1 ด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บทและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1.1.2 ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น

1.1.3 ด้านการเลือกใช้ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1.1.4 ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

1.1.5 ด้านการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขการใช้หลักสูตร

1.2 เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการฝึกอบรม ระดับชั้นที่สอน ขนาดโรงเรียน และกลุ่มวิชาที่สอนที่แตกต่างกัน

1.3 เพื่อรวบรวมปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2. สมมติฐาน

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ 4 ประการ คือ

2.1 อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มากกว่าอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไม่ผ่านการฝึกอบรม

2.2 อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากกว่าอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2.3 อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแตกต่างกัน

2.4 อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนในกลุ่มวิชาต่างกัน มีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแตกต่างกัน

3. วิธีการวิจัย

3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้ดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ในปีการศึกษา 2539 จำนวน 35 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 309 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

3.2.1 ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ การฝึกอบรม ระดับชั้นที่สอน ขนาดโรงเรียน และกลุ่มวิชาที่สอน

3.2.2 ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

3.2.2.1 ด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บทและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มี 7 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7962

3.2.2.2 ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น มี 9 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9290

3.2.2.3 ด้านการเลือกใช้ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มี 8 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8867

3.2.2.4 ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น มี 13 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9086

3.2.2.5 ด้านการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขการใช้หลักสูตร มี 14 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9051 และรวมทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9608

3.2.3 ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากสำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช และขอหนังสือจากสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ถึงผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์ที่สอนในกลุ่มวิชา/หมวดวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม และรวบรวมส่งคืนผู้วิจัย ณ โรงเรียนทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.4.1 หาค่าความถี่และร้อยละของแต่ละรายการในแต่ละตัวแปร

3.4.2 หาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นรายข้อ รายด้าน โดยรวม และแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.4.3 หาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นรายด้านของแต่ละตัวแปร และแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.4.4 ทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยหาค่าการทดสอบที (t-test) และหาค่าการทดสอบเอฟ (F-test)

3.4.5 ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยรายคู่ หลังจากพบความแตกต่างระหว่าง

ค่าเฉลี่ยจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe' Method)

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

4.1 ระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปรากฏว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นในแต่ละด้าน พบว่า

4.1.1 ด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บทและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น การศึกษาหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการและวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หรือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) อยู่ในระดับมาก ส่วนการเข้ารับการอบรม ประชุมสัมมนาเทคนิควิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งหน่วยงานทางการศึกษาระดับต่าง ๆ จัดให้มีขึ้น มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

4.1.2 ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นการร่วมกับคณะกรรมการโรงเรียนหรือชุมชนในการศึกษา สภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ความต้องการของผู้ปกครอง ประชาชน ตลาดแรงงานในท้องถิ่น และการประชุมวางแผนร่วมกับกรรมการโรงเรียนหรือผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาต่าง ๆ ในการกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อย

4.1.3 ด้านการเลือกใช้ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษามีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประเด็นที่มีการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ สามอันดับแรก คือ เพิ่มเติมเนื้อหาที่เป็นสภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ลดเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น และการกำหนดสาระสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมกับสภาพ ปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

4.1.4 ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษามีการปฏิบัติโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับประเด็นที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างประสบการณ์ให้นักเรียนได้ความรู้ ความคิด ทักษะ จากการปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมที่ใช้กระบวน

การกลุ่ม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ และเนื้อหาของหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสอดแทรก ปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

4.1.5 ด้านการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขการใช้หลักสูตร อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษามีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประเด็นที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากสามอันดับแรก ได้แก่ ประเมินผลหลังการเรียนและปลายภาคเรียนเพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัยและกระบวนการ และการแจ้งแนวทางการวัดและประเมินผลเกี่ยวกับจุดประสงค์ วิธีการ เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้นักเรียนทราบล่วงหน้า

4.2 ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาจำแนกตามตัวแปรอิสระการฝึกอบรม ระดับชั้นที่สอน ขนาดโรงเรียน และกลุ่มวิชาที่สอน ปรากฏผลดังนี้

4.2.1 ระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาจำแนกตามการฝึกอบรม ปรากฏว่า อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรม มีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไม่ผ่านการฝึกอบรม มีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมมีการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยรวมมากกว่าอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไม่ผ่านการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2.2 ระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาจำแนกตามระดับชั้นที่สอน ปรากฏว่า การปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับการปฏิบัติทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2.3 ระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาจำแนกตามขนาดโรงเรียน ปรากฏว่า การปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2.4 ระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามตัวแปรกลุ่มวิชาที่สอน ปรากฏว่า การปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนในกลุ่มวิชาภาษา กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ และกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ มีการปฏิบัติทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกกลุ่มวิชา และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

4.3.1 ด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บทและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา มีปัญหาอุปสรรคสูงสุดสามอันดับแรกได้แก่ ขาดเอกสารในการศึกษาค้นคว้า ขาดวิทยากรในการให้ความรู้ความเข้าใจ และขาดแหล่งวิชาการหรือแหล่งความรู้ในการศึกษา สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นประเด็นสำคัญสามอันดับแรกได้แก่ หน่วยงานทางการศึกษาควรจัดหา จัดทำเอกสารให้แก่ครูอย่างเพียงพอ ควรจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้อบรมสัมมนาอย่างต่อเนื่อง และการสำรวจ เสาะหาแหล่งข้อมูลในการศึกษาหาความรู้

4.3.2 ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา มีปัญหาอุปสรรคสูงสุดสามอันดับแรก ๆ ได้แก่ ขาดแหล่งความรู้ในการศึกษาค้นคว้า ภารกิจการสอนมาก ไม่สามารถสำรวจศึกษาได้ละเอียดถี่ถ้วน และขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นประเด็นสำคัญสามอันอับแรก ได้แก่ แสวงหาแหล่งความรู้ เพื่อจัดทำเอกสารสรุปข้อมูลพื้นฐานที่ชัดเจน การลดภารกิจอื่นและคาบสอนให้พอเหมาะและการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการ

4.3.3 ด้านการเลือกใช้ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษามีปัญหาอุปสรรคสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ขาดความรู้และความเข้าใจในเทคนิคและวิธีการหรือลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ขาดวิทยากรในการให้ความรู้และคำแนะนำในการดำเนินการและมีภารกิจอื่นมาก ไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นประเด็นสำคัญสามอันดับแรก ได้แก่ ควรมีเอกสารแนะนำเทคนิควิธีการหรือจัดประชุมอบรมสัมมนาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรจัดหาวิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ และวิธีดำเนินการ ควรลดคาบสอนให้เหมาะสม และควรเพิ่มบุคลากรหรือจัดอบรมอาจารย์ผู้สอน

4.3.4 ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษามีปัญหาอุปสรรคสูงสุดสามอันดับแรกได้แก่ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน

มีภารกิจมากไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ และขาดบุคลากรผู้สอนที่ตรงกับชุมชนต้องการ สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นประเด็นสำคัญสามอันดับแรกได้แก่ จัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ลดภารกิจอื่นหรือคาบสอนให้เหมาะสม เพิ่มบุคลากรหรือจัดอบรมครูผู้สอน

4.3.5 ด้านการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขการใช้หลักสูตร อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษามีปัญหาอุปสรรคสูงสุดสามอันดับแรกได้แก่ ไม่มีเวลาในการดำเนินการอย่างเต็มที่ ขาดความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือประเมินผล และขาดแบบประเมิน สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นประเด็นที่สำคัญสามอันดับแรก ได้แก่ ลดภารกิจการสอนและงานอื่นตามความเหมาะสม จัดหาวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลมาให้ความรู้ และควรจัดทำแบบประเมินหลาย ๆ รูปแบบ

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อค้นพบและประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยของสันติ ไกจีจุล (2540 : 80) ที่ได้ศึกษาสภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิจัยของบุญมี แก้วห้าประการ (2540 : 92) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดตรัง เกี่ยวกับการสนับสนุนส่งเสริมครูในการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น พบว่า ครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิจัยของจรรย์จรูญ ยอดศรี (2540 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาสภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดสงขลาที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของดวงจันทร์ เดี่ยววิไล (2539 : 77) ที่ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดลำปาง เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัด

ลำปาง ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิวัฒน์ สัมฤทธิ์วัฒาสัย (2534 : 38) ที่ได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในทัศนะของผู้บริหารงานวิชาการและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 7 และ 8 และสมนึก จันทรักษ์ (2534 : 98) ที่ศึกษาการประเมินการเรียนการสอนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 3 ศึกษากรณีวิชาการงานและอาชีพ พบว่า มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ กล่าวคือ

1.1 อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเทคนิควิธีการ ขาดเอกสารในการศึกษาค้นคว้า ขาดแหล่งวิชาการหรือแหล่งความรู้ในการศึกษา ตลอดจนไม่เห็นความสำคัญ ความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น แม้ว่าสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช (2540 : 17) ได้กำหนดนโยบายการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่ตรงกับความต้องการของชุมชน โดยให้ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นใช้ทุกโรงเรียนไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ก็ตาม แต่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีประเด็นชี้ให้เห็นว่ายังขาดการบูรณาการที่สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

1.2 การปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรไม่คล่องตัว ทำให้อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ยังยึดแบบเรียนเป็นหลัก ในขณะเดียวกัน ค่านิยมของผู้ปกครองยังเน้นให้ผู้เรียน เรียนวิชาสามัญเป็นหลัก เพื่อเป็นพื้นฐานในการสอบเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา จึงมีกระแสต่อต้านการเรียนการสอนวิชาเลือกและวิชาเลือกเสรี ที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและชุมชน อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 5) เรื่องสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 "วิสัยทัศน์การมัธยมศึกษาในอนาคต" ได้เสนอแนะประเด็นที่น่าสนใจในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ไว้ว่า ควรมีคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นแทนกรมวิชาการ ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

1.3 อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา มีงานอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากการสอนมาก จึงจำเป็นต้องแบ่งเวลาให้เหมาะกับปริมาณงานที่ตนรับผิดชอบ ทำให้ไม่มีเวลาว่างมากพอที่จะดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนได้

2. เมื่อพิจารณาการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน กล่าวคือ

2.1 ด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บทและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีประเด็นที่ชี้ให้เห็นจากผลการวิจัยว่า อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ยังขาดเอกสารในการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ ขาดแหล่งวิชาการ หรือแหล่งความรู้ในการศึกษา เป็นต้น ในขณะเดียวกัน อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาได้รับการอบรมสัมมนา เกี่ยวกับเทคนิควิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งหน่วยงานทางการศึกษาระดับต่าง ๆ จัดให้มีขึ้น จึงเป็นสาเหตุสำคัญ ที่จะทำให้อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา มีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บทและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง มีประเด็นที่ชี้ให้เห็นค่อนข้างชัดเจนจากผลการวิจัยว่า อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาขาดแหล่งความรู้ในการศึกษาค้นคว้า ภารกิจการสอนและงานอื่น ๆ มาก ขาดแคลนงบประมาณในการสนับสนุน ขาดความรู้ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น และขาดความร่วมมือกับชุมชนในการรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นมีความสำคัญและความจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังที่กรมวิชาการ (2536 : 11) กล่าวว่า ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรมีการสำรวจรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

2.3 ด้านการเลือกใช้ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ที่ปรากฏว่าอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจ ในเทคนิควิธีการ ขาดวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการ มีภารกิจการสอนและงานอื่น ๆ มาก ไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ และการพัฒนาหลักสูตรเพียงบางส่วน เช่น ปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับเนื้อหา ปรับปรุงสื่อบางอย่าง เป็นวิธีการที่อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษากระทำได้ง่าย มีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก ส่วนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะของการจัดทำเอกสารการเรียนการสอน หรือกำหนดรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ที่ไม่ซ้ำซ้อนกับที่มีอยู่ในหลักสูตรแม่บท เป็นวิธีการที่มีขั้นตอนมากขึ้น ต้องขออนุมัติจากกรมต้นสังกัดหรือเขตการศึกษา

2.4 ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นอาจเนื่องมาจาก โรงเรียนยังขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน ขาดบุคลากรผู้สอนที่ตรงกับที่ชุมชนต้องการ ขาดแคลนวิทยากรในท้องถิ่น ขาดการ

ประสานงานกับแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ นอกจากนี้ พฤติกรรมการสอนของครูยังไม่สามารถจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจเท่าที่ควร และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาจะต้องมีการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนให้ดึงดูดความสนใจแก่ผู้เรียน และเกิดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเหมาะสมตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ดังที่อำภา บุญช่วย (2533 : 234) กล่าวว่า อาจารย์ผู้สอนขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการสอน ทำให้การจัดการเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพ และโดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีปัญหาค่อนข้างมาก อาจเนื่องมาจากครูในฐานะผู้พัฒนาหลักสูตรยังไม่ทราบหลักการหรือวิธีการอันถูกต้อง

ขณะเดียวกันการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชน ก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ดังที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 146) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองและชุมชนก็มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนช่วยเหลือ ในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนและช่วยประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแก่บุคคลที่ยังไม่เข้าใจในท้องถิ่น ตลอดทั้งขอความร่วมมือมาเป็นวิทยากรพิเศษ ให้กับโรงเรียน ให้การสนับสนุนด้านสถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

2.5 ในการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขการใช้หลักสูตร ปรากฏว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ยังขาดแบบประเมิน ขาดการประเมินผลการเรียนอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถประเมินได้ครบทั้งความรู้ ทักษะและกระบวนการ เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่การประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังที่ทวี ทิมขำ (2526 : 775) และ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2536 : 56) กล่าวไว้เป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า การประเมินผลหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้การวัดในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร การปรับปรุงระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศและการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดทั้งต้องการที่จะทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่า มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตรเพียงใด

3. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาจากการฝึกอบรม ระดับชั้นที่สอน ขนาดโรงเรียน และกลุ่มวิชาที่สอนที่ต่างกัน

3.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากกว่าอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไม่ผ่านการ

ฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของดวงจันทร์ เดี่ยววิไล (2539 : 78) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดลำปาง เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ตามแนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบว่า ครูที่ได้รับการฝึกอบรมหรือประชุมชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีสภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น แตกต่างจากครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการวิจัยของจรินทร์ แก้ววิจิตร (2537 : 119) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของครู ตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การฝึกอบรม มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของครูตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรม ประชุมชี้แจงเกี่ยวกับหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หรือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และเทคนิควิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มองเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องต่อสภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ตลอดทั้งทราบเทคนิควิธีการ ขั้นตอนการดำเนินการ และเกิดความมั่นใจว่าทำได้โดยไม่ลำบาก และมีผลดีกว่าไม่ทำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของธงชัย สันติวงษ์ (2540 : 213) ทวีป อภิสิทธิ์ (2536 : 24-25) และศรีอรุณ เรศานนท์ (2532 : 120) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นการจัดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทัศนคติ หรือทักษะ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ กล่าวคือ

3.2.1 พฤติกรรมในการสอนของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ยังยึดแบบเรียนเป็นหลัก ขาดเทคนิคหรือวิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น แม้ว่าหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีโครงสร้างของหลักสูตรให้ผู้เรียนเลือกเรียน

ในรายวิชาเลือกเสรีได้หลากหลายกว่าหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ก็ตาม และผลการวิจัยเรื่องสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 "วิสัยทัศน์การมัธยมศึกษาในอนาคต" ของกองวิจัยทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 5) พบประเด็นที่น่าสนใจว่า สภาพการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ครูยังยึดแบบเรียนเป็นหลัก ไม่สามารถสร้างบทเรียนและจัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของหลักสูตร และไม่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3.2.2 อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษามุ่งเน้นในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสามัญเป็นส่วนใหญ่ เพื่อเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนสอบเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ แม้ว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา จะได้จัดให้นักเรียนเลือกเรียนตามแผนการเรียนต่าง ๆ แล้วก็ตาม ในขณะเดียวกันค่านิยมของผู้ปกครองก็สนับสนุน ในการที่จะให้โรงเรียนมุ่งเน้นในการเรียนการสอนในรายวิชาสามัญ อย่างจริงจัง

ฉะนั้น โอกาสที่อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จึงกระทำได้ไม่กว้างขวางนัก และมีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่แตกต่างกับอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของจรรย์จรูญ ยอดศรี (2540 : 97) ที่ศึกษาสภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสงขลา พบว่า ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีสภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภาพรวมและทุกลักษณะงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสมภร วัฒพรหม (2540 : 119) ที่ศึกษาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับสันติ โคจีจุล (2540 : 120) ที่ศึกษาสภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูประถมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ กล่าวคือ

3.3.1 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาทุกขนาด มีแนวทางการดำเนินงานภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ และนโยบายเดียวกัน และได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยยึดแนวทางของกรมวิชาการ ตามจุดมุ่งหมาย วิธีการและขั้นตอนเดียวกัน และกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีเจตนารมณ์อันสำคัญ ในการที่จะให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกขนาด ได้ปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.3.2 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ต่างก็ได้ดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 เป็นต้นมา ซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรในการพัฒนาโรงเรียนเป็นพิเศษ ตลอดจนได้รับการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และได้มีนโยบายสำคัญในการจัดการศึกษา โดยให้องค์กรชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นมากขึ้นตามลำดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539 : 5) นอกจากนี้บุคลากรของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้ดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาดังกล่าว ต่างก็ได้รับการพัฒนาในรูปแบบของการอบรม ประชุมสัมมนา ศึกษาเอกสาร คู่มือการปฏิบัติงาน จนมีความรู้ความสามารถในระดับที่ใกล้เคียงกัน

ในขณะที่สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 85) ได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาการศึกษา โดยการสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ท้องถิ่นและชุมชน ทำให้โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้นำนโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ และสุรพล หอมหวล (2531 : 38) กล่าวสนับสนุนว่า โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติงานที่ได้นำแนวความคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย และมาตรการต่าง ๆ มาดำเนินงานโดยครู และนักเรียน การดำเนินงานของโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญ ในการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผลการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันไม่แตกต่างกัน

3.4 จากผลการวิจัยที่พบว่า อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ปฏิบัติการสอนในกลุ่มวิชาที่ต่างกัน มีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับการวิจัยของสมภร วัฒพรหม (2540 : 120) ที่ศึกษาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่สอนในแขนงงาน

ต่างกันมีปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการสอนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการวิจัยของดวงจันทร์ เดี่ยววิไล (2539 : 78) ที่ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดลำปาง เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พบว่าครูที่สอนในหมวดวิชาที่ต่างกันมีสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมากจากสาเหตุต่าง ๆ กล่าวคือ

3.4.1 อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจในเทคนิควิธีการ หรือแนวปฏิบัติ ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น แม้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในบางลักษณะ เช่น การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับรายละเอียดของเนื้อหา หรือการปรับปรุงสื่อบางอย่าง จะเป็นวิธีการค่อนข้างง่าย และปฏิบัติกันอยู่แล้ว แต่ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นบางลักษณะ โดยเฉพาะ การกำหนดวิชาหรือคำอธิบายรายวิชาขึ้นใหม่ ที่ไม่ซ้ำซ้อนกับที่มีอยู่ในโครงสร้างของหลักสูตรแม่บท มีขั้นตอนมากขึ้น และต้องขออนุมัติต่อกรมต้นสังกัดหรือเขตการศึกษา

3.4.2 จากผลการวิจัยเรื่องสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ..2533) "วิสัยทัศน์การมัธยมศึกษาในอนาคต" ของกองวิจัยการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 5) พบประเด็นที่น่าสนใจว่า ระบบการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา มีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งมีผลทำให้นโยบายของโรงเรียน ต่างมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอน เกี่ยวกับวิชาสามัญเป็นส่วนใหญ่ เพื่อต้องการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้สอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ทำให้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในรายวิชาบังคับเลือก และวิชาเลือกเสรีที่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นไม่หลากหลายเท่าที่ควร

3.4.3 ค่านิยมของผู้ปกครองที่มีความคาดหวังและมุ่งเน้นให้บุตรหลานสามารถสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จึงมีกระแสต่อต้านการเรียนการสอนในรายวิชาที่ไม่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการนำไปใช้ในการสอบแข่งขัน และอาจเป็นไปได้ว่าผู้ปกครองไม่เห็นด้วยกับการที่จะให้บุตรหลานของตนศึกษาวิชาชีพต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพอยู่ ในขณะเดียวกันการจัดการศึกษาของโรงเรียน ก็จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองเป็นประการสำคัญด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเรื่องยากที่จะทำให้อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา จะมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฉะนั้น โรงเรียนจะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครอง และชุมชนให้ความรู้ความเข้าใจในการที่จะจัดการศึกษาให้เกิดความหลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้

ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ตามความถนัดและศักยภาพที่มีอยู่ ดังที่ กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 238) กล่าวว่า โรงเรียนต้องสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้ปกครองและชุมชน ในการที่จะพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่นร่วมกันและสิ่งที่สำคัญจะต้องจัดการศึกษาให้ผู้ปกครองเห็นผลของการจัดการศึกษาที่ได้พัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ และทักษะต่าง ๆ ไปใช้ได้จริง

3.4.4 โรงเรียนมัธยมศึกษายังขาดวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และขาดงบประมาณในการดำเนินการ ฉะนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย ต่อสภาพ ปัญหาและความต้องการของชุมชน ก็กระทำได้ในขอบเขตที่จำกัด ขาดการติดต่อประสานงานกับแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ในการอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ในขณะเดียวกัน การศึกษาของเอนก ยารังษี (2538 : 127) ก็พบประเด็นที่น่าสนใจว่า การเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้แก่นักเรียน มีข้อจำกัด ในเรื่องของบุคคลที่เป็นวิทยากรไม่มีเวลาว่างมากพอที่จะมาให้ความรู้ และทักษะต่าง ๆ ได้ และการศึกษาของสุพร ทองคลองไทร (2539 : 185) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการเชิญวิทยากรมาสาธิตการสอนในวิชาที่ขาดแคลนครูผู้สอน ครูมีปัญหาอยู่ในระดับมาก

ด้วยมูลเหตุที่กล่าวมาข้างต้น จึงน่าจะเป็นประเด็นที่ชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ปฏิบัติการสอนในกลุ่มวิชาต่างกัน มีการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้รับจากการวิจัยเรื่องสภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีประโยชน์ต่อหน่วยงานทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ที่ได้ทราบสภาพ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเป็นประเด็นที่สำคัญไว้ 2 ลักษณะ คือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า การปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บทและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในประเด็นการเข้ารับการฝึกอบรม ประชุม สัมมนาเทคนิควิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งหน่วยงานทางการศึกษาระดับต่าง ๆ จัดให้มีขึ้น

อยู่ในระดับน้อย ทั้ง ๆ ที่มีข้อเสนอแนะของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประเด็นชี้ชัดถึงความต้องการผู้เชี่ยวชาญ หรือวิทยากรมาให้ความรู้ความเข้าใจ

และในด้าน การเลือกใช้ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ปรากฏว่า มีการปฏิบัติได้น้อยในการเพิ่มเติม หรือลดเนื้อหา ที่ไม่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการท้องถิ่น และการกำหนดวิชา หรือคำอธิบายรายวิชาขึ้นใหม่ ที่ไม่ซ้ำซ้อนกับที่มีอยู่ในโครงสร้างของหลักสูตรแม่บท ฉะนั้น สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชและกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาควรดำเนินการจัดทำเอกสาร คู่มือแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเผยแพร่ไปยังโรงเรียนให้แพร่หลายมากขึ้น และจัดประชุมสัมมนาเทคนิควิธีการ หรืออบรมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้กับผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาหรือ ตัวแทนอาจารย์ของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในเทคนิควิธีการดังกล่าว และขยายผลไปสู่อาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ตามลำดับ

1.2 จากการศึกษาพบว่า อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลางและโดยเฉพาะการร่วมกับคณะกรรมการโรงเรียนหรือชุมชนในการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น ความต้องการของผู้ปกครอง ประชาชน ตลาดแรงงานในท้องถิ่น และการประชุมวางแผนร่วมกับกรรมการโรงเรียนหรือผู้เชี่ยวชาญ สาขาวิชาต่าง ๆ ในท้องถิ่นในการกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อย ฉะนั้น ในระดับโรงเรียนควรได้มีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นร่วมกับองค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน รวมทั้งมีการจัดระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้สะดวกในการนำไปใช้ และควรจัดสรรงบประมาณไว้ดำเนินการอย่างเพียงพอ

1.3 จากผลการศึกษาพบว่าอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา มีการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเด็นอื่น ๆ คือการเชิญผู้มีความรู้หรือวิทยากรในท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นระยะตามความเหมาะสม และการใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ หรือสถานประกอบอาชีพอิสระในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการและอาจารย์ ควรมีการปฏิบัติให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยการติดต่อประสานงานกับวิทยากรในท้องถิ่น ประสานงานกับแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ หรือสถานประกอบอาชีพอิสระใน

ชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูในการจัดการเรียนการสอนและการใช้ชุมชนเป็นแหล่งในการศึกษาหาความรู้

1.4 จากการศึกษาพบว่า อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา มีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้านการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขการใช้หลักสูตรที่มีระดับปานกลางและประเด็นที่ปฏิบัติได้น้อยกว่าประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ การตรวจสอบการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักสูตร และการใช้หลักสูตรให้ผู้ปกครอง ชุมชน หรือสถานศึกษาอื่น ๆ ทราบ และนำผลจากการประเมินหลักสูตรมาวางแผนปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป ฉะนั้น หน่วยงานทางการศึกษาในระดับโรงเรียนควรได้ดำเนินในการประชุมสัมมนาร่วมกันระหว่างกรรมการโรงเรียน องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน และผู้ปกครอง เพื่อกำหนดแนวทางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.5 จากการศึกษาพบว่า อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มากกว่าอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไม่ผ่านการฝึกอบรม ผลการวิจัยมีประเด็นที่ชี้ชัดให้เห็นว่า การฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทำให้อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาได้รับความรู้ ความคิด เทคนิควิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ฉะนั้น สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดศรีธรรมราช และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรได้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแก่อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ปฏิบัติงานทั้งในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และทุกกลุ่มวิชาที่สอน โดยประสานงานกับศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช หรืออาจจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับจังหวัด กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน คอยให้การช่วยเหลือ นิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

1.6 จากการศึกษาพบว่า อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการนิเทศภายในเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างจริงจัง ตลอดทั้งการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

2.2 ควรศึกษาสภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการปฏิบัติตามสภาพที่แท้จริงโดยภาพรวมของผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมของชุมชน ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจสภาพปัญหา มาประกอบการตัดสินใจวางแผนปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาสภาพปัญหาการใช้แหล่งวิชาการท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

2.4 ควรศึกษาสภาพ ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเน้นในกลุ่มวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ